

Антон Павлович Чехов
Заради ябълчиците

Между Понт Евксински и Соловки, на съответния градус дължина и ширина, върху собствения си чернозем обитава открай време помещичето Трифон Семьонович. Фамилното име на Трифон Семьонович е дълго като думата „естествоизпитател“ и произлиза от много звучна латинска дума, означаваща една от многобройните човешки добродетели. Десетинните чернозем, които той притежава, наброяват 3000. Имението му, защото е имение, а той е помещик, е заложено и се продава. Продажбата му е почнала по времето, когато Трифон Семьонович още не е бил плешив, влачи се и до ден-днешен и поради лековерието на банката и гъвкавостта на Трифон Семьонович напредва невероятно бавно. Тази банка все някой ден ще фалира, защото Трифон Семьонович, подобно на себеподобните, чието име е легион, рублиите е прибрал, но лихви не плаща, а и да плаща от време на време, плаща с такива церемонии, с каквито добрите хора дават копейчица за бог да прости и за изграждането на храм. Ако този свят не беше този свят и наричаше нещата с истинските им имена, Трифон Семьонович нямаше да го наричат Трифон Семьонович, ами другояче; съяха да го наричат така, както наричат по начало конете и кравите. Откровено казано, Трифон Семьонович си е истинско говедо. Приканвам го сам да се съгласи. Ако тази покана стигне до него (той преглежда от време на време „Стрекоза“), навярно няма да се разсърди, защото е човек с разбиране, и ще се съгласи напълно с мен, а, току-виж, ми отпуснал великодушно наесен и десетина антоновски ябълчици, задето не съм бялнал на свет предългото му фамилно име, а съм се ограничил този път със собственото му име и презимето. Няма да се залавям да описвам всички добродетели на Трифон Семьонович: това е дълга работа. За да побереш целия Трифон Семьонович с ръцете и краката, трябва да седнеш да пишеш поне толкова време, колкото е седял Евгений Сю над своя дебел и дълъг „Скитник Евреин“. Няма да споменавам нито за шмекериите му, когато играе преферанс, нито за неговата политика, по силата на която той не плаща нито дълговете си, нито лихвите, нито за шегите, които си прави със свещеника и с дякона, нито за разходките му на кон през селото в костюм от времето на Каин и Авел, ще се огранича само с една сцена, характеризираща отношението му към хората, за възхвала на които неговият тричетвъртисекулен опит е съчинил следната скоропоговорка: „Селячета, чудачета, простачета, магарета – биха ги на «магаре».“ През едно прекрасно във всяко отношение утро (беше в края на лятото) Трифон Семьонович се разхождаше по дългите и по късите алеи на своята разкошна градина. Всичко, което вдъхновява господа поетите, беше пръснато наоколо му с щедра ръка в

огромно количество и сякаш говореше и пееше: „На, взимай, човече! Наслаждавай се, докато не е дошла есента!“ Но Трифон Семьонович не се наслаждаваше, защото далеч не е поет, пък и тъкмо това утро душата му особено жадно вкусваше хладен сън, както правеше винаги, когато господарят ѝ имаше чувството, че е загубил. Зад Трифон Семьонович шестуваше неговият верен волнонаемен Карпушка, дядка на около шестдесет години, и се озърташе наляво и надясно. Този Карпушка с добродетелите си едва ли не превъзхождаше самия Трифон Семьонович. Той великолепно лъска ботуши, още по-хубаво беси излишните кучета, краде всички и всичко и неподражаемо шпионира. Цялото село го нарича „опричник“¹, както го е кръстил сполучливо писарят. Рядко минава ден селяните и съседите да не се оплачат на Трифон Семьонович от нравите и обичаите на Карпушка; но тези оплаквания отиват на вятъра, защото Карпушка е незаменим в стопанството на Трифон Семьонович. Трифон Семьонович, когато отива на разходка, винаги взима със себе си своя верен Карп: хем е по-безопасно, хем е по-приятно. Карпушка носи в себе си неизчерпаем извор на какви ли не измишльотини, остроумия, вицове и притежава неспособността да мълчи. Той непрекъснато разказва нещо и мълчи само когато слуша нещо интересно. През описваното утро той вървеше след своя господар и му разказваше дълга история за някакви двама гимназисти с бели каскети, които яздели с пушки покрай градината и умолявали него, Карпушка, да ги пусне в градината да полуват, как тези двама гимназисти го съблажнявали с петдесет копейки и как той, знаейки много добре кому служи, отхвърлил с негодувание петдесетте копейки и насъскал срещу гимназистите Каштан и Сивко. Като приключи с тази случка, той взе да изобразява с ярки краски възмутителния начин на живот на селския фелдшер, но изображението не му се удаде, защото от гъсталака ябълки и круши до ушите на Карпушка стигна подозрително шумолене. Като чу шумоленето, Карпушка съдържа езика си, наостри уши и взе да се вслушва. Като се убеди, че наистина се чува шум и че този шум е подозрителен, той дръпна господаря си за пеша и полетя като стрела в посока на шума. Предчувствайки скандалче, Трифон Семьонович трепна, заситни със старческите си крачета и затича подир Карпушка. Имаше защо да тича... В края на градината, под стара клонеста ябълка, стоеше селска мома и дъвчеше; до нея пълзеше на колене млад, широкоплещест момък и събираще по земята

1. човек от специалната войска на руския цар Иван IV, Грозни, силна опора на неговата власт. Синоним на много жесток човек. – Б. пр.

окапалите от вятъра ябълки; зелените хвърляше в храстите, а зрелите поднасяше любовно върху широка сива длан на своята Дулцинея. Дулцинеята явно не се страхуваше за стомаха си и ядеше ябълките една след друга и с голям апетит, а момъкът пълзеше и събираше, съвсем забравил себе си, и мислеше единствено за Дулцинеята.

– Че откъсни от дървото де! – подкочоросваше го шепнешком момата.

– Страх ме е.

– От какво те е страх?! Опричникът сигур е в кръчмата ...

Момъкът се изправи, подскочи, откъсна от дървото една ябълка и я подаде на момата. Но момъкът и неговата мома, както в древността Адам и Ева, нямаха късмет с тая ябълчица. Момата едва бе отхапала едно парченце и бе подала това парченце на момъка, двамата едва бяха усетили върху езиците си острата киселина и лицата им се разкривиха, после се източиха, пребледняха... не защото ябълката беше кисела, а защото видяха пред себе си строгата физиономия на Трифон Семьонович и злорадо ухилената муцунка на Карпушка.

– Здравейте, гълъбчета! – приближи се до тях Трифон Семьонович. – Какво, ябълчици ли си хапвате? Да не би случайно да съм ви поперчил?

Момъкът свали шапка и сведе глава. Момата заразглежда престилката си.

– Е, как си със здравето, Григорий? – обърна се Трифон Семьонович към момъка. – Как върви животът ти, момче?

– Аз само една – измърмори момъкът, – и то от земята.

– Тъй, ами твоето здраве как е, миличка? – попита Трифон Семьонович момата.

Момата още по-усърдно заоглежда престилката си.

– Ами сватба още ли не сте вдигали?

– Още не сме... Ма ние, господарю, честна дума, само едно, че и то... ей тъй...

– Добре де, добре. Юнак. Знаеш ли да четеш?

– Не... Ама истина, господарю, ние само едно, и то от земята.

– Да четеш, не знаеш, а да крадеш, знаеш. Е, и това не е лошо. Няма да ти натежат знания на гърба. Ами отдавна ли си почнал да крадеш?

– Че пък да не съм крал случайно?

– Ами твоята мила годеница – обърна се към момата Карпушка – защо се е замислила така жално? Или нещо не я обичаш много, а?

– Мълчи, Карп! – каза Трифон Семьонович. – Хайде, Григорий,

разкажи ни една приказка...

Григорий се поокашля и се усмихна.

– Аз, господарю, приказки не знам – каза той. – Да не са ми изтрябвали случайно вашите ябълки? Като река, мога да си купя.

– Много се радвам, моето момче, че имаш много пари. Е, хайде, разкажи ни някоя приказка. Аз ще послушам, Карп ще послуша, ей на, и твоята годеница-хубавица ще послуша. Не се срамувай, бъди по-смел! Душата на крадеца трябва да бъде смела. Нали, приятелю мой?

И Трифон Семьонович впери своите ехидни очи в заловения момък... По челото на момъка изби пот.

– Вие, господарю, по-добре го накарайте да изпее песен. Къде може тоя глупак приказки да разказва? – издрънча Карпушка с гадничкото си тенорче.

– Мълчи, Карп, нека първо разкаже приказка. Хайде, моето момче, разказвай де!

– Не знам.

– Нима не знаеш? А да крадеш, знаеш? Как гласи осмата заповед?

– Какво сте ме заразпитвали? Че отде да зная? Ама тъй де, господарю, ний само едно ябълче изядохме, и то от земята...

– Разправяй приказка!

Карпушка почна да къса коприва. Момъкът много добре знаеше за какво се приготвяше тази коприва. Трифон Семьонович, подобно на нему подобните, прекрасно раздава сам правосъдие. Крадец той или затваря за едно денонощие в мазето, или го нашибва с коприва, или го пуска да си върви, само че преди това го съблича гол... Това е ново за вас, нали? Но има хора и места, за които е обичайно и старо като каруца. Григорий погледна изкосо копривата, поколеба се, поизкашля се и почна не да разказва приказка, ами да меле приказка. Като пъшкаше, потеше се, кашляше и се секнеше непрекъснато, той заразказва как едно време руските богатири пребивали от бой дъртите магьосници и се женели за хубавиците. Трифон Семьонович стоеше, слушаше и не сваляше поглед от разказвача.

– Стига! – каза той, когато момъкът накрая вече съвсем се оплете и задрънка врели-некипели. – Чудесно разказваш, но крадеш още по-добре. Ей ти, хубавице... – обърна се той към момата – хайде ти сега кажи „Отче наш“!

Хубавицата се изчерви и съвсем тихо, като едва дишаше, издекламира „Отче наш“.

– Ами как гласи осмата заповед?

– Ама вие да не мислите, че много сме взели? – отговори момъкът и отчаяно махна с ръка. – На, честен кръст, като не вярвате!...

– Лошо е, мили мои, че не знаете заповедите. Ще трябва да ви накажем. Хубавице, той ли те научи да крадеш? Че защо мълчиш, херувимче? Трябва да отговориш. Казвай де! Мълчиш? Мълчанието е знак за съгласие. Хайде, хубавице, набий своя красавец, задето те е научил да крадеш!

– Няма – прошепна момата.

– Понабий го малко. Глупаците трябва да се наказват. Понабий го, душке моя! Не искаш? Е, тогава ще заповядам Карп и на Матвей малко да те... с коприва... Не искаш?

– Няма.

– Карп, ела тук!

Момата в един миг изтича до момъка и му удари шамар. Момъкът се усмихна най-глупаво и заплака.

– Браво, хубавице! Ами я го дръпни за косъмчетата!

Хайде де, душке моя! Не искаш? Карп, ела тук!

Момата хвана годеника си за косата.

– Не го хващай, така по го боли! Поскуби го!

Момата заскуба. Карпушка полудя от възторг, превиваше се и се тресеше от смях.

– Стига – каза Трифон Семьонович. – Благодаря ти, душке, че наказа злото. Хайде сега – обърна се той към момъка – понатупай ти твоята невеста... Първо тя теб, пък сега ти нея..

– Измисляте ги едни, господарю, тъй де... Защо ще я бия?

– Как защо? Че тя нали те би? И ти я набий! Ще ѝ бъде от полза. Не искаш? Напразно. Карп, викни Матвей!

Момъкът плю, изпъшка, стисна в юмрук плитката на своята годеница и почна да наказва злото. Докато наказваше злото, той, без сам да забележи, изпадна в екстаз, увлече се и забрави, че бие не Трифон Семьонович, а своята годеница. Момата занарежда. Той дълго я би. Не зная как щеше да завърши цялата тази история, ако иззад храстите не беше изскочило хубавичкото момиченце на Трифон Семьонович, Сашенка.

– Татенце, ела да пиеш чай! – извика Сашенка и като видя какъв номер е скроил баща ѝ, звънко се разсмя.

– Стига! – каза Трифон Семьонович. – Сега можете да си вървите, гълъбчета. Довиждане! За сватбата ще ви пратя ябълчици.

И Трифон Семьонович ниско се поклонил на наказаните.

Момъкът и момата се пооправиха и си тръгнаха. Момъкът пое

надясно, а момата наляво и... до ден-днешен повече не са се срещали. А да не беше се появила Сашенка, момъкът и момата, току-виж, опитали и копривата... Ето как се забавлява на стари години Трифон Семьонович. Неговото мило семейство не е по-долу от него. Щерките му имат навик на гости с „по-долен чин“ да зашиват за шапките глави лук, а на пияни гости с такъв чин да пишат по гърбовете с тебешир с големи букви : „мъгаре“ и „глупак“. А синчето му, Митя, подпоручик от запаса, една зима надмина и баща си: заедно с Карпушка намаза с катран портата на едно бившо войниче, защото войничето не поискало да подари на Митя вълче и защото това войниче насъсквало уж дъщерите си срещу меденките и бонбоните на господин подпоручика от запаса...

Върви, че наричай след това Трифон Семьонович Трифон Семьонович!

1880

КРАЙ

© Лиляна Минкова, превод от руски

Антон Павлович Чехов
, 1880

Източник: <http://bezmonitor.com>

Сканиране: Тони

Антон П. Чехов, Разкази 1880–1886, Народна култура 1969

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/1974>]